

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

ABİ VE DİĞERLERİ -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 18387/02)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

13 Ekim 2009

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (18387/02) no'lu davanın nedeni isimleri ekte yer alan 31 T.C. vatandaşının (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 4 Ocak 2002 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Diyarbakır Barosu avukatlarından M.S. Tanrıkulu tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Beytüşşebap Jandarma İlçe Komutanlığı'nın yapılan bir ihbarı değerlendirilerek yasadışı terör örgütü PKK'ya yönelik düzenlemiş olduğu soruşturma kapsamında başvuranlar 9 Temmuz ve 15 Temmuz 2001 tarihleri arasında yakalanmış ve gözaltına alınmıştır. Başvuranlar bu örgüt adına terörist saldırılarda bulunduklarını belirtir yakalama tutanaklarına imza atmışlardır.

Kayıtlara göre Ali Abo 31 Mayıs-1 Haziran tarihleri arasında bir gün, İsa Abi (Cangir'in oğlu), Cafer Aslan ve Kerim Acar 9-19 Temmuz 2001 tarihleri arasında on gün; Şemsettin Abi 12-20 Temmuz 2001 tarihleri arasında sekiz gün; Fahri Ceylan ve Yakup Ceylan 12-21 Temmuz 2001 tarihleri arasında dokuz gün; Kahraman Abo, Nazmi Abi, Mirza Aşan, Naif Aşan, Yakup Aşan, Sadun Yeşil, Şehmus Abi, Bahattin Aslan, Hakkı Aşan, Turhan Aslan 12-22 Temmuz 2001 tarihleri arasında on gün; İsa Abi (Kardaş'ın oğlu), Hekim Aslan, Orhan Abi, Keser Acar, 13-23 Temmuz 2001 tarihleri arasında on gün; Yasin Abi, Ahmet Abi, Hamit Acar, Zeydin Aşan, Faki Aşkan, Nazmi Aslan ve Cemil Abi 14-24 Temmuz 2001 tarihleri arasında on gün; Kemal Acar, Ekrem Aşkan ve Nezir Abo 15-25 Temmuz 2001 tarihleri arasında on gün süreyle gözaltında kalmıştır.

Gözaltı bitiminde başvuranlar adli bir hekim tarafından sağlık kontrolünden geçirilmiştir. Hazırlanan sağlık raporlarında başvuranların vücutlarında herhangi bir kötü muamele izine rastlanmamıştır. Sözü edilen sağlık raporlarında adı geçenlerin sağlık durumlarının yanı sıra daha önceki cerrahi müdahale izleri de dikkate alınmıştır. Raporlara göre hiçbir başvuran kötü muameleye maruz kaldığını dile getirmemiştir. Başvuranlar adli tıp kontrolünün ardından Cumhuriyet Savcısı ve Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) hakimi karşısına çıkarılmıştır. DGM hakimi başvuranları PKK üyesi olmak ve bu örgüte yardım ve yataklık etmek suçları ile itham etmiş ve adı geçenlerin tutuklanmalarına karar vermiştir.

24 Ağustos 2001 tarihinde başvuranlar gözaltı sonrasında kendilerini muayene eden doktorun herhangi bir kötü muamele izini dile getirmediği gerekçesiyle Siirt Cumhuriyet Savcılığı'na giderek görevli jandarmalar hakkında şikâyetle bulunmuşlardır. Beytüşşebap Cumhuriyet Savcılığı bir soruşturma açmış ve başvuranların Siirt Devlet Hastanesi'nde sağlık taramasından geçirilmesini talep etmiştir. 24 Ağustos 2001 tarihinde hazırlanan raporlarda herhangi bir kötü muamele izine rastlanmadığı kaydedilmiştir.

21 Kasım 2001 ve 27 Aralık 2001 tarihlerinde adli tıp doktoru ve görevli hemşire savcı tarafından dinlenmiştir. Adli tıp doktoru sağlık muayenelerinin ayrıntılı olarak gerçekleştirildiğini, hatta bazı başvuranların itirazına rağmen muayenelerin giysilerin çıkarılarak yapıldığını ifade etmiştir. Hemşire de polislerin gözetiminde yapılmayan sağlık kontrolleri sırasında orada olduğunu belirtmiştir.

14 Mart 2002 tarihinde Adalet Bakanlığı CMUK'un 154/4 maddesinin uygulanmasına istinaden sorumlu kişilere yönelik adli soruşturma yetkisinin verilmesini reddetmiştir.

Savcılık 13 Haziran 2003 tarihinde men-i muhakeme kararı vermiştir. 20 Şubat 2004 tarihinde Siirt Ağır Ceza Mahkemesi, Adalet Bakanlığı'nın soruşturma yetkisinin verilmesine yer olmadığı kararı üzerine başvuranların yapmış olduğu itirazı reddetmiştir.

HUKUK

AİHS'nin 3. ve 13. maddelerine atıfta bulunan başvuranlar jandarma karakollarında gözetiminde bulundukları esnada kötü muamelelere maruz kaldıklarını ve kötü muamele iddialarını dile getirebilecekleri etkili bir başvuru yolunun bulunmadığını ileri sürmektedir. Başvuranlar kanunsuz olarak yakalandıklarından, gözetim süresinin uzunluğundan ve haklarında yapılan ithamlardan haberdar olmadıklarından şikayetçi olmaktadır. Başvuranlar son olarak AİHS'nin 5/1, 2 ve 3. maddesinin ihlal edildiğini öne sürmektedir.

Hükümet başvuranların şikayetlerinin her türlü temelden yoksun olduğunu savunmakta ve bu şikayetlerin dayanaktan yoksun olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Kötü muamele iddialarına gelince, AİHM bu şikayetleri AİHS'nin 3. maddesi çerçevesinde inceleyecektir. AİHM başvuranların gözetim süresinin bitiminde, savcılığa suç duyurusunda bulunduktan sonra Siirt Devlet Hastanesi'nde sağlık kontrollerinden geçtiklerini, ilgili raporlarda herhangi bir kötü muamele izine rastlanılmadığını hatırlatır. Üstelik gözetim süresinin sonunda yapılan muayenelerle ilgili olarak adli tıp hekiminin ifadesine karşılık hiçbir başvuran kötü muamele şikayetini dile getirmemiş, adli tıp hekiminin vermiş olduğu ifade sağlık kontrolleri sırasında orada bulunan hemşire tarafından teyit edilmiştir.

AİHM, başvuranların AİHS'nin 3. maddesine aykırı olduğunu ileri sürdüğü iddialarını destekleyici asgari düzeyde herhangi bir delil başlangıcını veya unsurunu sunmadığını saptamaktadır (Bkz. diğerleri arasında Avcı-Türkiye no: 52900/99, 30 Kasım 2004, Kılıçgedik-Türkiye no: 55982/00, 1 Haziran 2004 ve Jeong-Çek Cumhuriyeti no: 34140/03, 13 Şubat 2007). AİHM bu doğrultuda başvuranların AİHM önünde jandarma görevlileri hakkında öne sürdükleri iddialarını destekleyici hiçbir delil unsurunu sunmadıkları kanısına varmaktadır.

Yukarıda dile getirilenler ışığında, AİHM savunulabilir bir şikayetin yokluğunda 3. maddesinin iç hukuktaki yetkililere AİHS'nin 3. maddenin ihlal edildiği yönündeki iddiaları soruşturma yükümlülüğünü getirmediğine itibar etmektedir (Bkz. Kaplan-Türkiye, no: 24932/94 19 Eylül 2000, Işık-Türkiye no: 35064/97 2 Eylül 2003, D.E.-Bulgaristan kararı no: 44625/98, 1 Temmuz 2004, Yiğit-Türkiye no: 4218/02, 4260/02, 4262/02, 4271/02, 5 Aralık 2006 ve Assenov vd.-Bulgaristan kararı 28 Ekim 1998). Başvuranların 3. maddeye ilişkin şikayetleri yeterince gerekçelendirilmemiştir. Dayanaktan yoksun bulunan başvurunun bu bölümünün AİHS'nin 35/3 maddesi uyarınca reddedilmesi gerekir.

Başvuranların AİHS'nin 5/1, 2 ve 3. maddesine atıfla kanunsuz yakalandıklarına, gözetim altına alınma gerekçelerinden haberdar olmadıklarına ve gözetim süresinin uzunluğuna dair şikayetleri ile ilgili olarak AİHM öncelikle, bu şikayetlerin gözetim süresinin 1 Haziran 2001 tarihinde sona ermesi ve AİHM'ye başvurunun 4 Ocak 2002 tarihinde yapılması ölçüsünde başvuran Ali Abo bakımından gecikmeli olarak yapıldığı saptamasında bulunmaktadır. Bu

nedenle AİHS'nin 35/1 ve 4. maddesine uygun olarak mezkur şikayetlerin Ali Abo açısından reddedilmesi gerekir. AİHM geri kalan başvuruların tümünün yasadışı örgüt PKK ile olan bağlantıları ve bu örgüt adına terörist eylemler gerçekleştirdiklerini belirtir yakalama tutanaklarına imza attıklarını gözlemlemektedir. Hürriyetten yoksun bırakma işlemi nihayetinde duyulan şüphelerin teyit edilmesi veya ortadan kaldırılması amacını taşımaktadır (Bkz. *mutatis mutandis*, Kerr-Birleşik Krallık kararı, 7 Aralık 1999 ve Dikme-Türkiye kararı, no: 20869/92). AİHS'nin 5/1 ve 2. maddesi hakkında yapılan bu şikayetler dayanaktan yoksun bulunmaktadır ve AİHS'nin 35/3. ve 4. maddelerine uygun olarak reddedilmelidir.

Gözaltı süresinin uzunluğuna ilişkin AİHS'nin 5/3 maddesi hakkındaki şikayet ile ilgili olarak AİHM, kalan başvuruların sekiz ila on gün süreyle gözaltında kaldıklarını gözlemlemektedir. AİHM başvuruların gözaltı sürelerinin uzunlukları dikkate alındığında herhangi bir kabuledilemezlik gerekçesi yer almadığını hatırlatır. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir. AİHM daha önceki kararlarda adli denetim olmaksızın dört gün altı saat süren gözaltı süresinin toplum genelini terörizme karşı koruma amacı olsa dahi AİHS'nin 5/3 maddesi bağlamındaki zaman kısıtlamalarının dışına çıktığı sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (Bkz. *Brogan vd.-Birleşik Krallık* ve *Sar vd.-Türkiye* kararı, no: 74347/01, 5 Aralık 2006). Dolayısıyla, başvuruların bahsekonu gözaltı süresinin uzunluğu nedeniyle AİHS'nin 5/3 maddesi ihlal edilmiştir.

Geriye AİHS'nin 41. maddesinin uygulanması kalmaktadır. Başvuruların her biri maruz kaldıkları manevi zarar için 135.000 Euro talep etmektedir. Başvurular ayrıca temsil ve altmış saatlik savunma gideri de dahil olmak üzere yargılama masrafları için 10.320 Euro talep etmekte, herhangi bir kanıtlayıcı belge sunmamaktadır. Hükümet bu meblağlara karşı çıkmaktadır.

Mevcut davanın koşulları göz önüne alındığında AİHM manevi tazminat olarak başvurular İsa Abi (Cangir'in oğlu), Cafer Aslan, Kerim Acar, Kahraman Abo, Nazmi Abi, Mirza Aşan, Naif Aşan, Yakup Aşan, Sadun Yeşil, Şehmus Abi, Bahattin Aslan, Hakkı Aşan, Turhan Aslan, İsa Abi (Kardaş'ın oğlu), Hekim Aslan, Orhan Abi, Keser Acar, Yasin Abi, Ahmet Abi, Hamit Acar, Zeydin Aşan, Faki Aşkan, Nazmi Aslan, Cemil Abi, Kemal Acar, Ekrem Aşkan ve Nezir Abo'ya 3.000 Euro; Fahri Ceylan ve Yakup Ceylan'a 2 500 Euro; ve ayrıca Şemsettin Abi'ye 2 000 Euro ödenmesini kararlaştırmaktadır.

AİHM, yargılama giderlerine dair kanıtlayıcı bir belgenin yokluğunda bu talebi reddetmektedir (Bkz. *Nacaryan ve Deryan-Türkiye* kararı (adil tatmin) no: 19558/02 ve 27904/02, 23, 24 Şubat 2009).

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 3., 5/1 ve 2. maddesi hakkındaki şikayetlerin *kabuledilemez*; 5/3 maddesi hakkındaki şikayetin başvuran Ali Abo açısından *kabuledilemez*, kalan diğer başvurular açısından *kabuledilebilir olduğuna*;

2. AİHS'nin 5/3 maddesinin başvurular İsa Abi (Cangir'in oğlu), Cafer Aslan, Kerim Acar, Kahraman Abo, Nazmi Abi, Mirza Aşan, Naif Aşan, Yakup Aşan, Sadun Yeşil, Şehmus Abi, Bahattin Aslan, Hakkı Aşan, Turhan Aslan, İsa Abi (Kardaş'ın oğlu), Hekim Aslan, Orhan Abi, Keser Acar, Yasin Abi, Ahmet Abi, Hamit Acar, Zeydin Aşan, Faki Aşkan,

Nazmi Aslan, Cemil Abi, Kemal Acar, Ekrem Aşkan, Nezir Abo, Şemsettin Abi, Fahri Ceylan ve Yakup Ceylan açısından *ihlal edildiğine*;

3. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL' ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından;

i. başvuranlar İsa Abi (Cangir'in oğlu), Cafer Aslan, Kerim Acar, Kahraman Abo, Nazmi Abi, Mirza Aşan, Naif Aşan, Yakup Aşan, Sadun Yeşil, Şehmus Abi, Bahattin Aslan, Hakkı Aşan, Turhan Aslan, İsa Abi (Kardaş'ın oğlu), Hekim Aslan, Orhan Abi, Keser Acar, Yasin Abi, Ahmet Abi, Hamit Acar, Zeydin Aşan, Faki Aşkan, Nazmi Aslan, Cemil Abi, Kemal Acar, Ekrem Aşkan ve Nezir Abo'nun her birine 3.000 (üç bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;

ii. başvuranlar Fahri Ceylan ve Yakup Ceylan'ın her birine 2.500 (iki bin beş yüz) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;

iii. başvuran Şemsettin Abi'ye 2.000 (iki bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 13 Ekim 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

1. Cemil Abi, 1959 doğumlu, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
2. Cafer Aslan, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
3. Turan Aslan, 1971 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
4. Karaman Abo, 1964 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
5. Hekim Aslan, 1977 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
6. Bahattin Aslan, 1974 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
7. Nezir Abo, 1952 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
8. Zeydin Aşan, 1972 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
9. Mirza Aşan, 1963 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
10. Hakkı Aşan, 1976 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
11. Yakup Aşan, 1954 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
12. Naif Aşan, 1939 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
13. Orhan Abi, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
14. İsa Abi, (Cangir'in oğlu) 1971 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
15. Ekrem Aşkan, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
16. Şemsettin Abi, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
17. Yakup Ceylan, 1946 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
18. Nazmi Abi, 1965 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
19. Şehmus Abi, 1975 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
20. İsa Abi, (Kardaş'ın oğlu) 1964 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
21. Ahmet Abi, 1955 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
22. Keser Acar, 1954 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
23. Yasin Abi, 1979 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
24. Hamit Acar, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
25. Kerim Acar, 1964 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
26. Sadun Yeşil, 1978 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
27. Fahri Ceylan, 1967 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
28. Kemal Acar, 1975 doğumlu, Hakkari'de ikamet etmektedir.
29. Nazmi Aslan, 1964 doğumlu, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
30. Faki Aşkan, 1978 doğumlu, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
31. Ali Abo, 1949 doğumlu, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.